

BUITEN

15^E JAARGANG N^O. 4

ZATERDAG 22 JANUARI 1921.

*DE PAREL VAN 'T HESSENLAND.
UNIVERSITEIT EN AULA, VAN DE LAHN UIT GEZIEN.*

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

VAN TWEEËRLEI RAS (4), DOOR HAL. G. EVARTS . . .	BLZ. 38
HOE DE DIEREN SPREKEN (9), DOOR WILLIAM J. LONG, VERTAALD DOOR S. CILIA STOFFEL . . .	BLZ. 39, 43
DE PAREL VAN 'T HESSENLAND, DOOR A. F. VAN BEURDEN, GEÏLLUSTREERD . . .	BLZ. 37, 40—45
HUIS EN TUIN, II, DOOR HENRI POLAK . . .	BLZ. 44
„EEN KOP VAN LOUTER GOUD,” DOOR J. SCHUIE- MAKER CZN., GEÏLLUSTREERD . . .	BLZ. 46—47
DE BLOEMBLADEN VAN LAO-TZE (17), DOOR J. ALLAN DUNN . . .	BLZ. 46
NAAR HUIS, ILLUSTRATIE . . .	„ 48
EEN ROUWENDE WINDMOLEN . . .	„ 48
ONTVANGEN BOEKEN . . .	„ 48

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beleefdijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

VAN TWEEËRLEI RAS

4) DOOR HAL G. EVARTS.

ZIJN gewicht deed hem naar één kant glijden. De beide mannen rolden om, alsof zij één waren; zij kwamen op hun zijden te liggen, maar nog hield de greep aan. Brent kromde zijn rug voor de laatste krachtsinspanning, die den ander den nek breken zou, maar in plaats daarvan vlogen zijn armen wijd uit elkaar, en Moran voelde de gezegende heerlijke lucht zijn longen weer binnendringen.

Het lichte krommen van zijn rug had Brent juist even binnen het bereik van den ketting gebracht, en Flash, die onmiddellijk toebeet, sloeg zijn tanden juist een duim diep in zijn vleesch en scheurde zijn heup over de heele lengte open.

De twee mannen richtten zich op hun knieën op, en Moran drong zijn vuist met kracht tegen Brent's mond, om hem terug te duwen. Brent sloeg niet, maar boog zich tastend naar hem toe, om zijn greep te hernieuwen, en weer rolden zij vast omstrengeld op den grond.

Brent gebruikte nu ook zijn hoofd, en stootte er Moran mee in het gezicht. Het ging hard toe tusschen hen, en de strijd greep beiden geweldig aan; de spanning der zwoegende spieren deed de aderen van nek en slapen tot dikke koorden opzwellen, en hun adem ging krampachtig stotend.

Toen begon de angst in Brent op te kruipen. Het regelmatige eentonige gebonk van den ketting begon op zijn zenuwen te werken. Als die wolf toch maar eens een geluid wou geven! Als hij maar gromde, of hardop brulde; alles liever dan die stille moorddadige concentratie op één punt — het breken van den ketting.

Moran zag zijn kans schoon, om zich naar boven te werken en Brent naar beneden te drukken, met zijn gezicht tegen den grond. Deze lag lang uitgestrekt, met de voeten bij elkaar en de handen tegen de zijden geklemd, terwijl Moran, bovenop hem liggend, met zijn voorhoofd Brent's hoofd neerdrukte en diens gezicht in het zand duwde.

Toen hoorden zij een piepend, knersend geluid, zooals een roestige spijker maakt, die uit een plank getrokken wordt, en boven hen zweefde een vorm, voortgestuwd door de drijfkracht van zijn eigen vrijmaking: de kram had losgelaten uit den muur.

Een hond, die zich op Brent wreken wilde, zou in zijn vechterswoede boven op de beide mannen gesprongen zijn, maar Flash wilde Moran geen pijn doen — en Moran lag bovenop.

Terwijl hij al spartelend neerkwam en terugvloog, zag hij niets van Brent dan één wringenden voet, en er klonk een gesmoord gekreun van pijn, toen zijn lange slag tanden door leer en vleesch heen boorden en de beenderen van den voet raakten.

De wolf sprong af op het geluid van de gehate stem.

Moran voelde een heeten adem langs zijn wang gaan en iets wolligs tegen zijn haar drukken; het was Flash die zich onder hem wrong en zijn lange kaken, zoover hij reiken kon, om Brent's hoofd heen stak. En plotseling klonk een gil van doodsangst en pijn, toen hij zijn kaken op elkaar sloot, en de woeste tanden door Brent's hoofdhuid heen sneden en langs zijn schedel knarsten.

Toen Flash voor den tweeden keer onder hem reiken wilde, greep Moran hem met beide handen stevig in den halsband vast.

„Maak dat je wegkomt, Brent!” hijgde hij. „Loop gauw, of hij zal je zeker vermoorden!”

Brent krabbelde op handen en voeten weg, maar Flash volgde hem, terwijl hij Moran met zich meesleepte, en tweemaal scheurde hij met zijn tanden een diepe wonde in Brent's beenen, eer deze kon opstaan. Toen hij eenmaal op zijn voeten stond, en wankelend en struikelend op zijn paard toeijlde, sprong Flash op hem af en sleurde Moran wild achter zich aan.

Het hevige bloedverlies en de langdurige inspanning om den ketting te verbreken hadden Flash erg verzwakt, anders zou Moran hem in geen geval hebben kunnen tegenhouden. Nu sleepte de wolf hem wel mee, maar toen hij vlak langs een gebogen paal, die op het erf stond, kwam, wist Moran, met zijn rechterhand stevig aan den halsband, de linker met den ketting naar den paal uit te strekken en hem met een handigen draai daaraan vast te maken, zoodat Flash ten tweede male geketend was.

Het paard schrikte terug voor de bloedlucht, maar Brent greep de teugels en wierp zich in het zadel. Hij zwenkte om snel weg te rijden, maar toen hij zag, dat Moran den wolf vastgelegd had, hield hij in en bleef staan.

„Die kwijlende duivel heeft me bijna gescalpeerd, vervloekt!” raasde hij. „Daarvoor zal ik hem vermoorden, Moran.”

Moran wenkte met zijn arm in de richting van het ravijn. „Maak dat je wegkomt, Brent, vóór ik van gedachte verander en hem op je loslaat,” riep hij. „En kom nooit meer terug!”

Nadat Brent uit het gezicht verdwenen was, nam Moran den grooten kop van den wolf tusschen zijn beide handen.

„Ik heb er half en half spijt van, dat ik je terughield, Flash,” zeide hij. „Den volgenden keer mag je hem hebben.”

HOOFDSTUK IV.

Twee weken lang had Flash geen ander menscheijk wezen gezien dan Moran.

Het was ver in Juni en zelfs in de hooge bergpassen waren de sneeuwbergen zóóver gesmolten, dat Moran zijn paarden er over heen kon leiden van het eene dal naar het andere, het heele Land van de Vele Rivieren door. In deze hooge bergstreek verdwijnen de sneeuwbergen nooit geheel.

Den heelen zomer door vloeien kleine beekjes van den voet van al die miniatuur-gletschers, die op een beschutte plaats overgebleven zijn en de zon tarten om met haar felle stralen hun laatste gebarsten en gescheurde ijsblokken te doen smelten, éér de vroege herfstsnieuw ze weer begint op te bouwen.

Het waren groote dagen voor Flash.

Hij kende reeds de in hun groei belemmerde ceders van het vlakke land, de katoenwouden langs de stroombeddingen in de heuvels aan den zoom, en de wilgenboschjes, die de plaats aanduiden, waar een bron ontsprong, maar dit was zijn eerste uitstapje in de zwaar met hoogstammig hout begroeide heuvels zelf.

Nu zwierven zij mijlen en mijlen ver door geweldige bosschen, langs hellingen, dicht met sparren begroeid, afgewisseld door open plekken en weiland langs de rivieren of door kale door den wind gebeukte bergruggen, die plotseling hun rotsachtige kruinen hoog boven de boomen uitsteken.

De wereld der menschen lag ver achter hen, en Flash had Moran voor zich alleen.

Moran sprak met hem, zooals hij met een anderen man gedaan zou hebben; de tegenwoordigheid van den hond was

hem voldoende gezelschap. Dikwijls vertelde hij hem, dat hij de beste herdershond van de wereld was, en ofschoon Flash de woorden niet verstaan kon, wist hij door de stembuiging, dat zijn meester trotsch op hem was en hem prees.

Het was dan ook een verdiende lof, want Flash loste het ééne vraagstuk op, dat het eerste en gewichtigste is voor den eenzamen zwerver in de bergen — het mogelijke verlies van zijn paarden.

Door de groote gehechtheid, die Moran met zijn paarden verbond, was hun onderlinge verstandhouding veel beter dan die tusschen de meeste mannen en hun gezadelde kudde, maar Moran hield zich aan de werkelijkheid en dichtte zijn dieren geen fabelachtige hoedanigheden toe, die zij nu eenmaal niet bezaten. Hij wist heel goed, dat een op de boerderij gefokt paard onvermijdelijk van de eerste de beste gelegenheid gebruik zal maken om naar huis terug te loopen — een ruïn naar de plaats, waar hij geboren is, een merrie naar de fokkerij, waar ze haar eerste veulen geworpen heeft. En het feit, dat hij wel wist, waar hij ze later terugvinden kon, was maar een schrale troost gebleken bij de verschillende gelegenheden vroeger, dat zij al zijn voorzorgen verijdeld hadden en hem in de heuvels in den steek hadden gelaten, zoodat hij zijn reis te voet moest voortzetten.

Maar nu kon hij 's nachts rustig doorslapen, zonder zich bezorgd te maken of te liggen luisteren naar een zich te verwijderen paardenbel. Flash wist, dat Moran de paarden dicht in zijn nabijheid wenschte te houden, en daar zorgde hij voor.

Zijn neus en ooren vertelden hem dingen, die zijn meester niet weten kon, en dikwijls hief hij midden in den nacht den kop op, snoof de lucht op, of spitste de ooren om een of ander geluid op te vangen; dan sloop hij stilletjes van den in diepen slaap verzonken Moran weg. 's Morgens waren de paarden steeds vlak in de nabijheid aan het grazen.

Zij zagen verscheidene dieren, die Flash nooit tevoren gezien had: in de dalen kudden wijfjes-elanden en langs de rivieren troepjes hinden met haar kalveren; en hooger op in de door rotsranden omgeven ravijnen dicht bij de woudlijn ontmoetten zij de mannetjes van deze soorten, wier gewei nu op zijn mooist was. Groothoornige bergrammen gluurden naar beneden van steile klipuitsteeksels en hun ooien en lammeren graasden op de uitgestrekte met lang gras begroeide weiden boven de boschlijn.

Moran vertelde Flash, hoe het komt, dat men deze dieren zoo zelden in paren ziet, en dat, van alle in het wild levende dieren, alleen de wolf en zijn rasverwanten trouwe minnaars zijn; dat de mannetjes van lobo, vos en prairiewolf de eenigen zijn, die hun eigen jongen helpen grootbrengen en op voedsel uitgaan voor hun wijfje en haar kleintjes.

Moran wist, dat het vaderschap licht weegt bij de geweidragende rassen, en dat de eland, of reebok, die bij de kudde blijft en zijn wijfjes en jongen beschermt, een held van de legende is, niet het werkelijk bestaande dier, dat in de heuvels leeft en zijn wijfjes alleen gedurende den paartijd kent; dat de mannetjes van de zwerfende kattensoorten, evenals de meeste bontdragende rassen, zelfs de neiging hebben, hun eigen jongen te doden als zij paren willen, vóór de kleintjes volwassen zijn.

Dat alles vertelde Moran aan Flash, en deze luisterde toe in een waardig stilzwijgen, terwijl hij elk woord indronk zonder er ook maar één van te verstaan. Maar Flash wist deze dingen al lang uit zichzelf — en nog heel wat meer, dat Moran, ondanks zijn hardnekkige nasporingen, nooit te weten zou komen.

Als om de echtelijke tekortkomingen van andere dieren goed te maken, wijdt de wolf de grootste liefde en zorg aan zijn wijfje en jongen.

Flash vereenigde de liefde van den wolf voor zijn wijfje en die van den hond voor den mensch tot een oprechte vurige verknochtheid aan Moran. Maar zelfs deze vaste liefdesband kon de tegenstrijdige stroomingen van het gemengd voorouderlijk bloed niet doen bedaren. Hier, ver weg van de hut en de werken der menschen, schenen de nachtelijke geluiden een nieuwe beteekenis aan te nemen, en terwijl Moran sliep, lag Flash nachten achtereen wakker en luisterde naar hun roep.

Het geschreeuw van de groote grijze uilen, en het vibreerend gehuil van de prairiewolven; het keffend geblaf van den eland, en het onheilspellend gegil van de vossen die over de hooge kale bergruggen zwierven; al deze geluiden schenen uit een wereld te komen, die hij vroeger gekend had, en waartoe hij eigenlijk behoorde. (Wordt vervolgd).

HOE DE DIEREN SPREKEN

9) DOOR WILLIAM J. LONG.

Met toestemming van den schrijver vertaald door S. CILIA STOFFEL.

ZOO'N ontdekking leek me wonderbaarlijk, tot ik merkte dat onze schapen even gevoelig zijn in hun veerkrachtige hoeven, en dat onze varkens niet slechts reageeren op de trillingen van aarde of lucht, maar ook op een fijner trilling, klaarblijkelijk door menschelijke aandoening opgewekt.

Bovendien heb ik een hond gekend, oud en half doof, die, slapend zoowel als wakend, op de flauwe trilling van zijn meesters auto reageerde, eer die in 't zicht of binnen 't gehoor was. En wat er in het snorren van een bepaalde machine is om haar van een andere van 't zelfde maaksel en dezelfde paardekracht te onderscheiden, is iets dat het oor zóó nauwelijks kan onderscheiden. De hond woonde onder tegen den top van een heuvel, aan den grooten weg waar dagelijks twintigtallen van auto's voorbij gingen; en op vacantedagen als zijn baas thuis was, vermeerderden die twintigtallen tot honderdtallen. Hij lag urenlang in de veranda te slapen zonder eenige aandacht te schenken aan het lawaai, of den stank, of de stof van die vreeselijke dingen, tot hij plotseling opsprong, blafte en naar het hek liep; en een oogenblik later zagen we de auto van den baas boven den heuvelkam verrijzen.

Dat een hert, of een hond, zoodadelijk op geringe indrukken van buitenaf reageert, is, ofschoon verrassend genoeg, waarschijnlijk zuiver lichamelijk, een zaak van trillingen aan den eenen en van zenuwen aan den anderen kant; maar er zijn nog meer gevoeligheidsverschijnselen, (en deze voeren ons dichter naar ons spoor van dierlijke gedachtenwisseling) die veel moeilijker als lichamelijke aandoening te verklaren zijn. Hieronder reken ik het gevoel dat er gevaar dreigt zonder dat wij kunnen zeggen welk, of de gewaarwording, buiten onze zinnen om, dat er iets onzichtbaar en onhoorbaar nadert — een verschijnsel dat onder dieren gewoon schijnt te zijn, naar herhaaldelijke waarnemingen te oordeelen, en dat in menschelijke wezens wel zoo vaak voorkomt om de aandacht te trekken, zoowel van de vorschende „Society for Psychical Research,” als van bijna elken nadenkenden man of vrouw.

Bijvoorbeeld: een man ziet, terwijl hij wakker in bed ligt, zijn zoon, dien hij veilig in een vreemd land aan wal waant, van een stoomboot overboord slaan en verdrinken, op hetzelfde uur dat de zoon werkelijk overboord viel, zooals later bekend werd. Of een vrouw, de echtgenoot van een zeekapitein, ziet, als ze thuis in den helderen maneschijn op de veranda zit, de bekende aarde in een watervlakte opgaan en ziet plotseling hoe het schip van haar man heen en weer zwaait in den storm, eenklaps helt tot den rand van ondergang en zich dan weer opricht, terwijl de halve bemanning overboord is geveegd — en dat wel terwijl die gebeurtenis precies zoo plaats had op een afstand van duizend mijlen. Zulke dingen, die van een ander soort gevoeligheid spreken dan waar wij mee vertrouwd zijn, zijn menschen, die ik goed ken, overkomen; maar aangezien ze ook met anderen gebeurd zijn en bijna elke stad of elk dorp een eigen overtuigend voorbeeld hiervan bezit, zie ik van verdere bijzonderheden af en aanvaard het feit en tracht het hier als een *natuurlijk* verschijnsel te beschouwen, of te begrijpen.

In den beginne heeft men misschien ernstige bezwaren zelfs tegen den grondslag van mijn redeneering, en noemt men het ongelooflijk dat stervelingen, aan hun zintuigen gebonden, een gevaar zouden voelen dat hun oogen niet zien, of hun ooren hooren kunnen; maar twee aannemelijke antwoorden zijn er tenminste op die tegenwerping. In de eerste plaats: we zijn alleen in zooverre aan onze zinnen gebonden, als we ons onnoodig beperkingen opleggen, ons waarnemingsvermogen bepalen tot de vijf manieren waaraan we gewend zijn, terwijl we 't schandelijk verwaarloozen om die zelfs ook maar te oefenen, en het gebruik of het bestaan van andere, en misschien nog fijner middelen om met de buitenwereld in aanraking te komen, niet eens kennen. Nog eens, het is niet ongelooflijker, geen zier, dat gevoelige wezens, 't zij dier of mensch, het komen of gaan van een persoon zouden voelen, dan dat ze zijn blik, zijn kijken voelen, wat ze zeer zeker doen. (Vervolg op blz. 43).

UNIVERSITEIT EN LAHNBRUG TE MARBURG.

DE PAREL VAN 'T HESSENLAND.

MARBURG aan de Lahn, de oude universiteitsstad, is een der mooiste gelegene steden van Duitschland. Zij windt zich met hare stijgende straten om den berg heen, een uitlooper van het Westerwald. De berg is bekroond door het prachtige middeleeuwsche slot der landgraven van Hessen.

Marburg, een stad van 25000 zielen, heeft in al hare deelen, die de berghelling in een halven cirkel omsluiten, het middeleeuwsch karakter uitmuntend behouden.

De houtbouw is er nog in volle eere. Hare illustre kerken, de oude openbare gebouwen in rooden zandsteen opgetrokken, hare golvende, enge straten, hare trappensteegjes, die zich in ongeloofelijke korte wendingen tusschen de huizen door naar boven wringen, brengen ons de bekoring van het ouderwetsche bij, terwijl de landbewoners, die zich in hunne veelkleurige typische kleedij door de straten bewegen, dien indruk versterken.

De bovenstad bestaat uit een zeer groot getal platte vlakjes, waarop men huizen en huisjes gezet heeft. De hooger wonende kijkt gerust in 's buurmans schoorsteen en op sommige pleintjes, zooals op het Luthersche Kerkhof, leidt een brugje den eigenaar door den zolder van zijn huis naar beneden.

De huizen zijn over 't algemeen gedekt met roode, gebakken schaliën, of met blauwe of purperkleurige leiën uit een der groeven van het Hessenland.

Bij sterken regenval rent het water door open goten, langs paden en steegjes driftig naar de Lahn; de Lahn is overigens een rustig, molendrijvend riviertje, dat aan de Limburgsche Roer doet denken.

Wie een eind den berg op woont, zooals wij bij Dr. Schellenberg, en wie dagelijks eenige keeren den berg op en af moet gaan, kan zich bijzonder trainen in het trappenloopen, want die zijn er in massa, en hooge ook.

In de stad zelf heeft men de schilderachtigste doorkijkjes door de steegjes, en iedere straat brengt een verrassend, nieuw beeld.

Het vergezicht van boven van den Slotberg en van uit de

ramen van het Landgravenslot, waarin thans het groote Staatsarchief gevestigd is, overtreft alles. Men ziet dan, hoe de stad der H. Elisabeth ontstaan is aan den Lahnoever en hoe ze in den loop der tijden langzamerhand den berg opklauterde. De rivier slingert zilverwit door het dal en overal liggen in donkergroene mantels gehuld, de bergrijen en rolt bij vochtig weder de nevel langs de flanken in de dalen. In de verre verte ziet men de met den horizon versmelende hoogtereeksen, waarboven hier en daar een hooge kop uitsteekt, bekroond met een ruïne van burcht of klooster. De stad is gevat in een grijsgroenen krans van tuinen en boomgaarden.

Bij hare schoonheid kan Marburg nog bogen op eene geschiedenis, die in menig opzicht hoogst belangrijk is.

De Hessische landgraven hebben aan alle groote beroeringen in het Duitsche land deelgenomen. Hun geslacht was een sterk ras, dat zich liet gelden. Het hooge slot bewaart talloze herinneringen aan hunne regeeringsdaden.

Marburg heeft veel te danken aan de H. Elisabeth, landgravin van Thüringen, dochter van den Hongaarschen Koning. Zij was gehuwd met den Landgraaf Lodewijk IV van Thüringen en Hessen; na zijn dood, in 1227, kreeg zij het mooie slot Marburg tot woning. Zij trok met hare drie kinderen van den Wartburg hier heen.

Maar haar jong leven ging zij aan den dienst der armen wijden. Eerst woonde zij in een schamel huisje of Kelnate bij de Kerk van Wehrda, 2.4 K. M. noordwaarts van de stad, tot den herfst van 1229, waarna zij het door haar gestichte hospitaal betrok. Daar oefende zij zich in alle werken van barmhartigheid, werd zelf ziek en stierf 16 November 1231. Zij werd in het hospitaal begraven en van stonde af aan kwam er veel toeloop van pelgrims, die haar als een heilige prezen. Nu nog, na zeven eeuwen, is het liefelijke beeld der mensche-lievende, zich zelf opofferende landsgravinne bij de Hessen in volle eere.

De kerk, op haar graf gebouwd, staat er nog als een der prachtmonumenten van gothische bouwkunst. Het Duitsche

ordenshuis, de Universiteit met hare talrijke instituten, hare sterrenwacht, hare uitgebreide bibliotheek, de verschillende kerken door hun bouwtrant de opvolgende cultuurtijdperken der eeuwen typeerend, het grootsche slot met zijn park en plantsoenen, sluiten zich waardig aan bij de Sint-Elisabethskerk, welke Marburg roep, roem en welvaart bracht.

Het slot is een schilderachtige groep middeleeuwsche gebouwen, een hoofdgebouw met drie vleugels die een binnenplein omsluiten en een daarmede door een bovengang verbonden Wilhelmsbouw.

Boven den poortingang zijn in gouden letters de opvolgende tijdperken der geschiedenis van het slot gegrift. Het opschrift verhaalt het volgende.

Thüringsche burcht, kapel en ridderzaal gebouwd door Hendrik I van Hessen; 1288 de kapel voltooid, 1320 voltooiing der ridderzaal door Landgraaf Lodewijk, Bisschop van Munster.

1458—1500 residentie van Hendrik III en Wilhelm III.

1489—1493 Aanbouw van den oostelijken slotvleugel.

1504. 13 Nov. Geboorte van Landgraaf Philip den Grootmoedige.

1529. 1—3 October Religions-gespräch.

1567—1604 residentie Landgraaf Lodewijk IV.

1648. 15 Januari, verovering door de Nederhessen.

1773. Slooping der vestingwerken.

1813. Hospitaal, 1815—1869 gevangenis, 1869—nu Staatsarchief en museum.

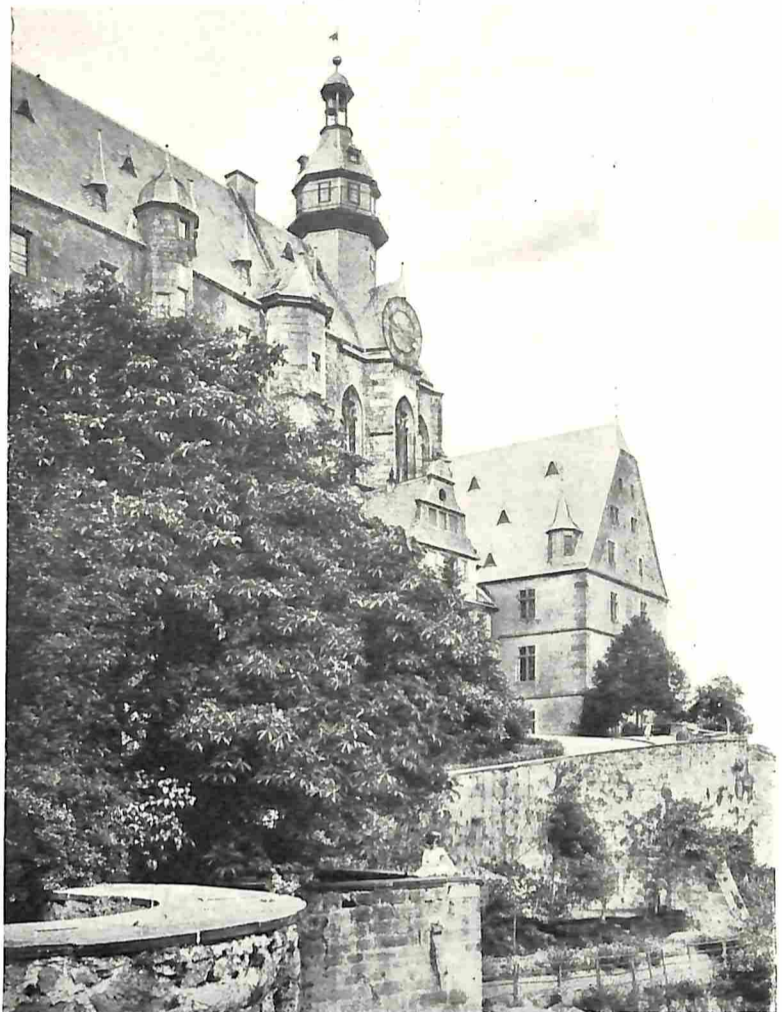
De ridderzaal met hooge kruisgewelven door vier machtige pijlers ondersteund is, na den refter van den Mariënburch, de grootste gothische ridderzaal van Duitschland en 36 meter lang. De renaissanceportalen van 1572 en 1573 zijn zeer kunstvol.

Naast de ridderzaal zijn tal van zeer interessante perkamenten tentoongesteld, want het archief, het grootste van Duitschland, bevat er duizende en nog eens duizende.

Vele oorkonden uit den tijd der Karolingers, met de handmerken van Karel den groote, en Pepijn, die de door hunne schrijvers reeds geschreven naamkruizen door het eigenhandig invullen of inlasschen van een verbindingsstreep voltooiden, liggen daar welbewaard naast die van de groote keizers en koningen, die wij als groot uit de geschiedenis kennen, maar welke soms middelmatige of slechte schrijvers waren; naast die der hervormers en hun tegenstrevers.

De slotkapel met haar reuzen Christoffel en haar altaar, dat uit het oogpunt van stijl er niet thuis behoort; de rijke verzamelingen van het Hessische geschiedkundig genootschap vormen evenveel punten van aantrekkingskracht. Ook de Heksentoren met zijn meterdikke muren, waarin men de heksen, ook nog een paar honderd jaar geleden, opsloot, is interessant. Maar wanneer men de zalen, kamers en kamertjes van 't slot verlaat langs een langdoordraaienden, steenen wenteltrap en men komt weer in het volle zonlicht op het voorplein, dan vaart er een weldoende golf van bewondering door U heen, als ge het schitterende landschap daar onder ziet liggen, het middeleeuwsche stadsbeeld vóórop, het kleurige dal in 't midden, met het in gele, grijze, rose, en alle verscheidenheid van groen ingedeelde stukken veld en dáár achter de heuvelen en bergen in blauwe schemering. Dan verbleekt de gloed der historische feiten voor de pracht van de natuurlijke schoonheid der streek. Ook de St. Elisabethskerk met hare van purperen schijn stralende torens en bogen werkt mede tot den lust der oogen.

Er is veel moois te zien in de Lahnstadt. Het stadhuis van 1512—1525 uit rooden zandsteen opgetrokken met een zeer merkwaardig steenen relief van de H. Elisabeth in 't front; dan vele huizen naar het bekende Hessenmodel gebouwd en niet te vergeten het gebouw der universiteit, door Schäfer van 1874—1878 in den ouden trant gesticht, zoodat het geheel in het stadsbeeld past, wat uit de afbeelding op blz. 40 goed te zien is. In onze Hollandsche steden gebeurde het helaas vroeger maar al te veel, dat men voor 't ééne gebouw bij de Grieken

BIJ HET SLOT TE MARBURG.

of Italianen ter schole ging, bij een volgend weer de Gothieken te hulp riep, omdat men den ouden, mooien Hollandschen gevelbouw niet voornaam en geleerd genoeg vond.

De Universiteit wordt door 2500 studenten bezocht. Er vielen 500 studenten in den laatsten, grooten oorlog.

Deze heeft voor het Hessenland diep treurige gevolgen gehad. Het vorstenhuis, dat, geheel en al met het volk medeleefde, is verdwenen. Het bloeiende land zucht in neerslachtigheid. Armoede is gekomen in de plaats van de welvaart. Alles lijdt en hoopt op betere tijden, die in 't verre verschiep liggen.

De trouwe Hessen, wier karakter veel met dat der Nederlanders overeenkomt, hebben beter verdiend, maar moeten nu met de anderen den druk der tijden ondergaan.

In het mooie land is rouw. Rouw over de velen, die hun

HET SLOT TE MARBURG, ZUIDZIJDE.

leven lieten op de vreemde slagvelden, rouw over de lichamelijk vernielden, de kreupelen, de zieken, de blinden, sprekende getuigen van de oorlogsellende en haar nasleep.

Diepe rouw, over de ontredde in dat land van verstandige orde en grooten levensernst. Moge er spoedig uitkomst komen.

* * *

Marburg is een stad van studie. De universiteit werd den 30 Mei 1527 door Philips den Grootmoedige gegrondvest, met 94 studenten en 11 professoren. Zij werd gevestigd in de opgeheven kloosters der Dominicanen, der Franciscanen en der Kogelbroeders of volgelingen van Geert Grootte. Na den dood des stichters werd zijn land onder vier zonen verdeeld, maar de hoogeschool bleef gemeenschappelijk. Zij was Luthersch confessioneel en toen de landgraaf Maurits in 1605 met ijzeren gestrengheid den gereformeerden godsdienst invoerde, vier professoren afzette, stichtte Lodewijk V van Hessen-Darmstadt te Giessen, vier uren van Marburg, eene nieuwe hoogeschool, waar de verdreven professoren aangesteld werden.

De hoogeschool te Giessen bestaat nog, maar is in bloei die van Marburg nooit nabij kunnen komen, ze is de helft kleiner dan die van Marburg.

Vóór den oorlog kon men hier het studentenleven in al zijne eigenaardigheden zien. Overal zag men de kleurendragende zonen van Minerva met hun platte petjes verschijnen.

Zij oefenden zich in het studeeren, zoowel als in het schermmen, in het drinken zoowel als in het zingen.

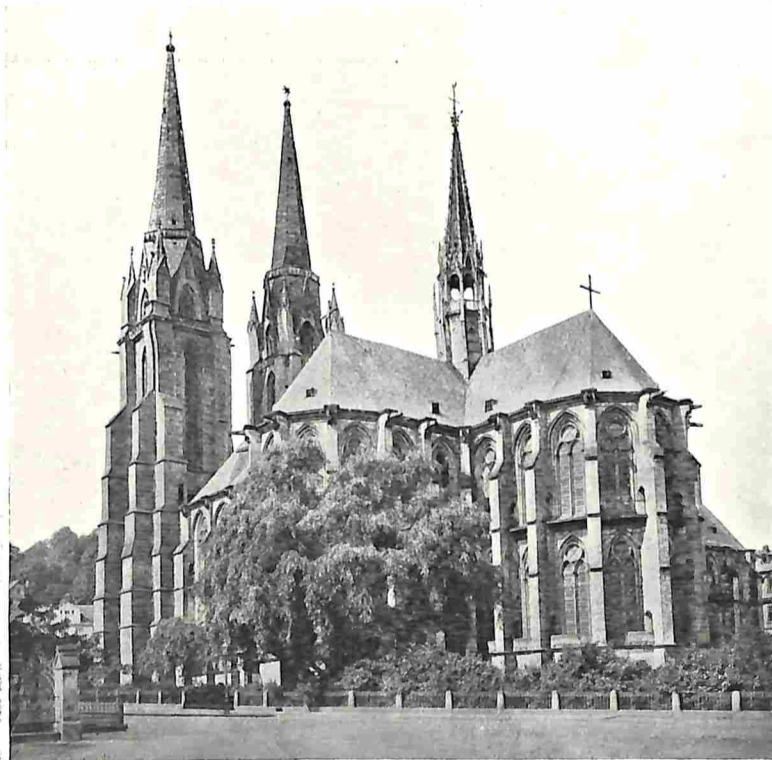
De corpsbroeders hadden een behoorlijk lidteeken op wang of voorhoofd en hoopten er nog meer te krijgen.

De fuchsmajoor leidde zijne groenloopenden in het studentikoze van het nieuwe leven binnen, en droeg bij feestelijke gelegenheden de stulppet met den vossenstaart en was „in Wicks”.

Later droegen ze als eere teekenen een horologie-band de wijn- en bierzipfels, behaald bij overmaat van drank op de feestelijke samenkomsten. Ze leerden al de noodige bijzondere uitdrukkingen van het studentendialect. Zij maakten kennis met lastige schuldeischers en met het cachot of den carcer, als zij 't te bont gemaakt hadden.

's Avonds hoorde men in de eigen huizen der studentengroepen, gesticht in dankbare herinnering door de „alte Herren” of de oud-studenten, die al tot aanzien en rijkdom gekomen waren, het vaak weemoedig aandoende, gezamenlijk gezang der volksliederen, waaraan Duitschland zoo rijk is.

En toen de oorlogsfakkels aan den horizon opvlamde, grepen ze allen naar het zoo vaak gehanteerde zwaard en trokken 4000 jongelieden, meenend een goede zaak te verdedigen, zingend ten strijde.

DE PAREL VAN 'T HESSENLAND.
ST. ELISABETHSKERK, VAN HET OOSTEN GEZIEN.

Op de acht bleef er één.

Nu nog kort geleden, toen Spartakus in Thüringen het hoofd opstak, schoten zij toe en verjoegen den indringer, waarbij zeventien van de volgelingen der Communistische heilsideeën omkwamen.

De groote universiteits-aula met hare drie groote spitsbogensvensters is met prachtige historische schilderstukken van Prof. Peter Janssen uit Dusseldorp gesierd.

Zij gunnen ons een blik in het leven der H. Elisabeth, in dat der Ridders van de Deutsche Orde, in de regeering van Sophie van Brabant, en van Philip den Grootmoedige, in den hervormingstijd; we zien den bloei der hoogeschool in den loop der tijden.

Vele geleerden zijn uit Marburg's hoogeschool voortgekomen, verschillende zonen van Hessische geslachten hebben in Nederland gedoopt, wij herinneren o. a. aan de professoren uit de familie Scheidius.

De oorlog heeft ook veel afbreuk gedaan aan 't studentenleven. Het vroolijke, frissche, levenslustige, bewegelijke onderlinge verkeer heeft geleden. Betere tijden zullen 't weer in eere herstellen. Men rekt op de toekomst.

* * *

De Sint-Elisabethskerk is met de Lieve Vrouwen-Kerk van Trier het oudste meesterwerk van gothieke bouwkunst en maakt bij allen eenvoud der vormen een geweldigen indruk door de wonderlijke harmonie der afmetingen. Het is eene kruiskerk 63 meter lang en 19 breed en 19 hoog. De beide torens zijn 75 meter hoog. Een der klokken werd in 1918 tot kanonnenspijs omgesmolten.

Zuiverder dan bij de Notre Dame van Parijs loste de bouwmeester van St. Elisabeth het voorgevelvraagstuk op. Hij werkte onafhankelijk van de Fransche voorbeelden en maakte er een hallenkerk van. De torens rijzen, telkens afnemend in omvang, in volle slankheid omhoog.

Vroeger verbond eene groote houten brug de spitsen der torens en dit was voor de reizende handwerkburschen een zeker teeken, dat ze Marburg vóór zich hadden.

De ridders der Deutsche orde hebben er voor gewaakt, dat de kerk ook in den hervormingstijd hare kunstschat behield, en met zorgvuldige waakzaamheid heeft de Hessische regeering gezorgd dat dit monument van vóór zeven eeuwen nog ongeschonden vóór ons staat.

Al de schatten te beschrijven, die deze kerk bevat, is in een kort bestek ondoenlijk. Drie weken lang hebben wij telkens al die schatten bezichtigd en van dichtbij beschouwd, voorgelicht door de werken van den grooten kunstkenner Prof. Hamann; bij ieder bezoek ontdekten wij weer iets nieuws. Al die kunstenaars, die hier samenwerkten, wisten wat ze deden. Ze werkten voor één doel en hun verschillende werkstukken passen bijeen. 't Is als bij de Maria Munsterkerk van Roermond; in alles ziet men de hand van den leider, die richting gaf.

Heerlijk van vorm, krachtig en sierlijk geboetseerd is het Mariabeeld boven de Hoofddeur in het gevelveld onder eene omhuiving en met een achtergrond van rozen en wijngaardranken. Het beeld wordt geschraagd door een console met drakenbekampende figuren, waarvan op blz. 43 eene afbeelding wordt gegeven. Die oude Marburger meesters verstonden hun vak en al zitten de figuren niet zoo los en vrij als in de Fransche kathedralen, ze dragen en strijden toch fiks tegelijkertijd. Van die merkwaardige figuren vond men er aan alle deelen der kerk, aan de torenzijden, aan het zuidelijk kerkportaal, aan de steunbogen; overal kijkt het humoristisch vernuft van den beeldhouwer om den hoek.

De bouw der Sint-Elisabethskerk staat in nauw verband met de komst der ridders van de Deutsche orde naar Marburg in 1233. Landgraaf Konrad, zwager der H. Elisabeth, gaf het door haar gesticht hospitaal met aangrenzende akkers aan de Deutsche Orde ten geschenke en liet zich met 2 geestelijken en 9 ridders opnemen. Hij werd de eerste Commandeur, later grootmeester van 1239—1240. In 1235 begon men met de hulp der Hessische ridderschap de kerk te bouwen. De inwijding had 1 Mei 1283 plaats; de voltooiing der torens volgde ongeveer zestig jaar later.

Talrijke pelgrims bezochten door alle eeuwen heen de kerk en het graf. In 1357 verscheen keizer Karel IV zelf ter hulding van de koningin van Hongarije en een gevolg van 70 ruiters. In 1539 voerde Philip de Grootmoedige de Hervorming in en liepen de pelgrimaadjes ten einde. De kerk werd

door de hervormde en roomsche edellieden gezamenlijk gebruikt tot in 1570. In 1619 werden de beelden uit de kerk genomen en in eene kapel bewaard. In 1810 onder de Franschen werd ze weer Roomsch tot 1827. Daarna weer Luthersch, wat ze nog is. Men was echter zoo verstandig, de prachtige oude monumenten, schoon deze ook geleden hadden, op hun plaats te laten; aldus is de kerk nog altijd gesierd met de fraaiste voortbrengselen van middeleeuwsche kunst.

Rondom aan de wanden hangen nog de wapenschilden der oude Duitsche ridders. In het St. Elisabethskoor ziet men het mausoleum der heiligen met schitterend beeldhouw-
werk, van 1255 en 1285, Christus, die Elisabeth tot een hooger leven oproept. Daarnaast drie altaren uit het einde der dertiende eeuw met hoogverheven beeldsnijwerk en beschilderde vleugeldeuren. Zij zijn aan St. Elisabeth, St. Katharina en St. Maria gewijd. Zij zijn gebeeldhouwd door den grooten Marburger kunstenaar Lodewijk Juppe ($\pm$ 1538) en beschilderd door Johan v. d. Leiten ($\pm$ 1530).

Het hoofdsieraad van het godsgebouw is het op 1 Mei 1290 gewijde hoofdaltaar, uitnemend bewaard met vele beelden, die een uitvoerige beschouwing en beschrijving zouden verdienen. Ook de bontgekleurde middeleeuwsche vensters.

Er is zooveel te zien, dat die massa merkwaardigheden bedwelmt en een onmiddellijk overzicht onmogelijk maakt.

Daarnaast in de sacristie staat achter een afsluithek de groote reliekschrijn van de H. Elisabeth, alleen een reis erheen waard. Hij heeft den vorm van een met zuilen gesierd huis met steil opgaand dak, is van eikenhout, met verguld koperplaat overtrokken, en overal met edelsteen, gemmen en paarden bezet. De figuren zijn van zilver en sterk verguld. Christus en Maria zetelen er met de twaalf apostelen. Na veel heen en weder trekken door de oorlogsberoerten, naar Ziegenhain, Cassel, van de eene plaats naar de andere, kwam de schrijn in 1813 terug en bléef hier. Het gebeente der H. Elisabeth berust in Weenen bij de Elisabethzusters aan de Landstraat.

Het landgraven- of zuidelijk koor der kerk bevat twee altaren, het ééne in 1257 gewijd aan St. Georg en St. Martinus. Ook deze zijn van Juppe en munten uit door prachtige, fijn bewerkte, levendige voorstellingen, die op de volgende bladzijden in beeld weergegeven zijn. Men moet zien hoe het onbewogen trotsche gelaat van de dochter van Herodias afsteekt tegen de door medelijden en schrik bewogen gezichten van het gevolg; hoe de beul staat en het hoofd van de H. Joannes overgeeft.

En op het relief van St. Martinus, hoe de arme den mantel omvat en alles vol leven en beweging is, tot de den berg oprijdende ruiters toe. Dat alles sprak tot het volk, zoo goed als het schilderwerk van een Schöngauer en later de teekeningen van Cranach en Dürer. Wendt men zich om, dan ziet men in het koor der doorluchtige dooden. Hier liggen de heerschers van Hessen in rijen, den dag der opstanding verbeidend. Tien monumentale grafmonumenten in toetssteen en graniet opgebouwd, rijen zich aaneen; aan de wanden staan nog rechtop zeven zerken van evenzooveel vorstelijke dooden, ook van figuren voorzien. Bij de grafmonumenten zijn de overledenen in beeld, in wapenrusting met zwaard en schild teruggegeven of wel in 't eenvoudige lijkkled gehuld. Verschillende kunstenaars in de opvolgende eeuwen hebben hun talenten gebruikt, om de gelaatstrekken der vorsten te vereeuwigen en bij verschillenden schijnt hun dat goed gelukt.

Het koor is geheel gewijd aan den dood. Het is als een open-
geslagen boek der eeuwen, dat hier vóór ons ligt, vermanend en terechtwijzend door zijn inhoud.

De geheele kerk is een groot museum, vele andere monumenten uit dien tijd overschaduwend door haren rijkdom op allerlei kunstgebied.

Want langs den wand, vóór in, hangen nog kostbare gobelins, het leven van een ridder voorstellend.

Tijdens de laatste geweldige beroeringen in Duitschland, toen plundering en moord aan de orde van den dag waren, heeft men deze kerk ook niet ontzien, en een groot stuk van enkele meters uit het tapijt gesneden en weggevoerd. Gelukkig wordt de groote reliekschrijn achter een stevig hekwerk bewaard, maar ook deze is nu weer bestolen.

Wat in Marburg opvalt, is het groote respect, dat het volk voor zijne monumenten heeft. Alles is beschreven, afgebeeld, gefotografeerd, en nagebootst voorhanden. De groote ver-

DE PAREL VAN 'T HESSENLAND.
DE ONDERSTEUNINGSOKKEL VAN HET MARIABEELD
AAN DEN HOOFDINGANG VAN DE ST. ELISABETHSKERK.

dienstelijke uitgeverfirma Elwert (Braun) heeft jaar in jaar uit alle Hessische merkwaardigheden in boek en kalender, in vlugschrift en beeld uitgegeven. Dat heeft goed gewerkt. Daaraan mocht men in Nederland wel een voorbeeld nemen.

Hessen bezit vele sagen en legenden, ze zijn in 't land der Grimms uitgegeven. Men draagt er nog prachtige kleederdrachten, men tracht die te behouden door volksfeesten met bekroningen te organiseeren. Men bezit er nog ruïnes van oude burchten op de heuveltoppen, men houdt ze in stand.

Alleen is er nu stilstand door den ongelukkigen tijd. Maar een krachtig volk als de Hessen zal er weer spoedig boven op zijn. En wat we nog in overwéging wenschten te geven is het volgende: de Nederlander, die zooveel in levensopvatting, levensernst en karakter met den Hes gemeen heeft, vergeet dit land niet. Hij bezoeke het, maar vooral Marburg, den parel van Hessen. A. F. VAN BEURDEN.

HOE DE DIEREN SPREKEN.

(Vervolg van blz. 39).

Dit laatste is geen onbegrijpelijke theorie; het is een doodgewoon feit, dat den toets van het onderzoek kan doorstaan. Bijna elk mensch van een krachtige persoonlijkheid kan een in 't wild levend dier onrustig maken, of wekken door slechts strak naar hem te kijken; en hoe dichterbij die mensch is, hoe zekerder de uitwerking van zijn blik op het slapende dier. Hetzelfde geldt in mindere mate van de meeste Indianen en menschen die in de bosschen leven, en van veel gevoelige vrouwen en kinderen, waarvan ieder zelf de proef kan nemen. Ga maar in een kamer waar iemand met zeer gevoelige zenuwen een dutje doet — niet zwaar ligt te slapen, zooals de meeste menschen doen, maar licht, natuurlijk, zooals alle dieren in de natuur uitrusten. Maak geen gerucht, maar ga rustig staan of zitten waar ge aandachtig den slaper in 't gezicht kunt zien; en gewoonlijk zal hij door zich te verleggen, of het hoofd om te wenden, of verschrikt de oogen te openen, toonen dat hij uw blik voelt en dien onbewust tracht te vermijden. Het ontwaken, hetzij van dieren of menschen, volgt gelukkig niet altijd op onzen blik, maar het gebeurt vaak genoeg onder uiteenloopende omstandigheden, dat de verklaring: toeval, geheel buiten gesloten blijft.

DE PAREL VAN 'T HESSENLAND.
LANDGRAVENKOOR IN DE ST. ELIZABETHSKERK. ST. JOHANNESALTAAR
(RECHTER HELFT) DOOR LUDWIG JUPPE (ANNO 1527).

Toen ik een kind was, placht ik urenlang alleen in het bosch te zitten, gedeeltelijk omdat ik van de ademende stilte hield, en gedeeltelijk om vogels en andere dieren in de natuur te leeren kennen, die geen angst voor mij toonden als ze me rustig aantroffen. Op zulke tijden betrapte ik mezelf dikwijls op de gewaarwording, die ik in de woorden uitdrukte: „er kijkt iets naar je.” Telkens weer, als er niets voor mijn oog was, kwam de eigenaardige waarschuwing; en bijna altijd, als ik omkeek, zag ik een vogel, of een vos, of een eekhoorn die waarschijnlijk getroffen was door een kleine beweging van mijn hoofd, en zijn rondzwerven gestaakt had, om nader te kruipen en me nieuwsgierig te bespieden. Toen ik ouder werd verzwakte dat gevoel voor levende wezens; en toch heb ik in later jaren, als ik alleen in de wildernis was, denzelfden indruk ondergaan van bespied of gevolgd te worden, en het is zoo dikwijls een een gegrunde waarschuwing gebleken, dat ik er nog op vertrouwd en er naar handel, zelfs als mijn oogen niets ongewoons zien en mijn ooren niets hooren dan hun eigen suizen in de stilte.

Ik herinner me, hoe ik eens, toen ik in de schemering aan den oever van een meer zat, de steeds toenemende gewaarwording had, dat er een levend wezen onzichtbaar in mijn nabijheid was. Eerst sloeg ik er geen acht op, want ik had mijn oogen bij een hert, dat in groote mate mijn belangstelling opwekte, maar het gaf geen antwoord. Bij de eerste beweging klonk er een verschrikt *woef*, en uit het struikgewas vlak achter me sprong een beer weg naar het bosch. Die had me daar ongetwijfeld al een poosje staan bespieden, of hij was naderbij gekropen, daar hij wist dat ik leefde, maar mijn vormeloosheid en gebrek aan beweging waren hem een volslagen raadsel geweest. Iets soortgelijks is me verscheiden keeren overkomen, op andere plaatsen en met andere dieren, en steeds op een tijdstip dat ik 't meest in overeenstemming met de omgeving was en deelde in haar diepe rust.

Als was deze gave (als het dat is), even natuurlijk als iets anders in 't leven; want in onze jeugd nemen we de wereld zooals we die uit eigen ondervinding kennen, en niets is er bijzonder verwonderlijk, waar alles een wonder is. Ik hechtte toen niet meer gewicht aan dat voelen dat er een dier nabij was, dan wanneer 'k het hoorde loopen terwijl 'k het niet zien kon; maar naarmate ik ouder werd, scheen die ervaring wat vreemd, of „raar”, en ik sprak er nooit tegen iemand over, tot ik ten eerste ontdekte, dat die gave algemeen onder dieren schijnt te komen, en ten tweede, dat sommige Indianen (niet allen) haar hebben, en haar als de natuurlijkste zaak ter wereld beschouwen. Ziehier hoe de laatste ontdekking plaats had.

Simmo en ik waren eens op een maannacht van een meer

uit aan 't elanden lokken, met een roerlooze kano onder ons, donkere naaldboomen achter ons en een klein, schimachtig beverweitje, vaag, nevelachtig vol schaduw vlak voor onze oogen, en toch leek het zoo ver weg als een drijvende wolk. Op onzen herhaalden roep kregen we geen antwoord; toen lieten we de kano naar den wal drijven zooals ze drijven wilde, en zaten naar de wijde stilte te luisteren. Ik zat opgeschrikt, verzonken als ik was in de geuren, de welluidendheid, de oneindige stilte van den nacht, doordat 'k de kano voelde schommelen en Simmo hoorde fluisteren: „Iets in de buurt. Kijk toe!”
(Wordt vervolgd).

HUIS EN TUIN.

II.

HET eerste artikel dezer reeks handelde over den zeer kleinen tuin en hetgeen er van gemaakt kan worden. Doch het betrof, wel te verstaan, den kleinen tuin, die ook in een dorp gelegen is. Maar er zijn ook stadstuinen. Zij mogen niet onbesproken blijven. Want er wonen weinig minder menschen in steden dan op het land (wellicht is de verhouding zelfs omgekeerd); bij velen

hunner bestaat óók belangstelling voor boomen, planten en bloemen; en het leven in de stad wordt aangenamer, als men uit zijne achter-vensters kijkt op wel-verzorgde tuinen, die met elkander een fraaie groepeerings van groen en bloemen vertoonen.

Nu zijn er stadstuinen en stadstuinen. Tot vóór betrekkelijk weinige jaren kende ik te Amsterdam aan den Vondelpark van den Overtoom een aantal huizen, waarbij zeer groote tuinen behoorden. Zij lagen op het zuiden, en werden door het Park zelf begrensd. Het waren oude tuinen en dus meestal zeer fraai begroeid. Misschien zijn zij er nóg wel. Zoo ja, dan zijn de bewoners dier huizen benijdenswaardige stervelingen, die niet naar buiten-wonen behoeven te verlangen. Zulke tuinen zijn in steden, zeker in groote, echter zeldzaam en kunnen dan ook niet tot de eigenlijke stadstuinen gerekend worden.

Men vindt te Amsterdam evenwel echte stadstuinen, die vrij ruim en meestal fraai zijn, de tuinen namelijk van de groote heerenhuizen op de Heeren- en Keizersgracht, en hier en daar op het Singel en enkele andere plekken. Soortgelijke huizen te 's Gravenhage en elders zullen óók wel flinke tuinen hebben; doch ik heb op dit stuk slechts ervaring voor zoo ver het mijne vaderstad betreft. Of ook een volgend geslacht aldus van deze tuinen zal kunnen spreken, is echter de vraag. Want de prachtige Amsterdamsche grachten worden (ik zou haast zeggen: stelselmatig) vernield.

Deftige patriciërs-huizen, die in hunne soberheid een geheel eigen schoonheid bezitten, worden gesloopt, om plaats te maken voor bank- en handelsgebouwen, welke gewoonlijk het werk zijn van architecten, die ten eenenmale het vermogen missen, om nieuwe schoonheid te geven voor de oude welke zij vernietigden. Andere huizen blijven staan, doch worden inwendig verhavend tot kantoren-complexen en uitwendig behangen en beplakt met de gewoonlijk opdringerige, banale en ordinaair-leelijke naam- en bedrijfsborden dergenen, die daar binnen hunne zaken drijven. Het zijn de zegeningen van de zoogenaamde *city-vorming*. Waaronder deze *city* niet gevormd kan worden in de Spuistraat, waarden N.Z. Voorburgwal, die toch al zoodanig bedorven zijn, dat er geen noemenswaardig kwaad meer te stichten valt, en waarom juist onze wonder-mooie water-lanen daarmee *beglückt* moeten worden, ligt buiten het bevattings-vermogen van den eenvoudigen mensch, die de schoonheid van het verleden ongerept behouden wil, zoo lang de eischen van het moderne leven niet onomstootelijk het vernietigen daarvan vorderen.

Waar nu het oude heerenhuis gesloopt wordt, verdwijnt gewoonlijk ook de tuin, die er bij behoorde. Het neerhalen van muren en gevels, en het vellen van boomen en heesters, is één moeite. Als er geen piëteit is voor het eene, is zij er ook niet voor het andere. Waar de huizen blijven staan, doch tot kantoren verhandeld worden, komt de tuin gewoonlijk in het gedrang. Hij wordt slecht of in het geheel niet verzorgd;

boomen worden gerooid, omdat een typiste wat meer licht moet hebben; fraaie zeventiende- en achttiende eeuwse tuinhuisen worden versjacherd; en somtijds wordt een puist aan het huis gemetseld, waarvoor de halve, zoo niet de geheele tuin opgeofferd wordt.

Maar er zijn nog heel wat huizen op die grachten, welke hunne natuurlijke bestemming niet verloren hebben en dus ook nog voorzien zijn van hunne oude tuinen. Het zijn weliswaar stadstuinen, doch zij zijn gewoonlijk vrij groot, zeker als zij behooren bij zoogenaamde dubbele huizen. Zij hebben dan een flinke breedte en in den regel eene daaraan geëvenredigde diepte. In verreweg de meeste gevallen zijn zij fraai beplant en worden zij goed onderhouden, zoodat, vooral wanneer zij binnen het bereik der zonnestrallen vallen, de indruk, dien zij maken, zeer gunstig is. Vaak is door het op de juiste plaats aanbrengen van een mooi tuinhuis in pasend plantsoen, een zeer typisch-mooi geheel verkregen. Fraaie, gaaf-uitgegroeide boomen zijn er vrij talrijk en dikwijls vindt men er specimina van zeldzaam voorkomende gewassen, die getuigenis afleggen van den goeden smaak en de liefhebberij der oude eigenaren.

Dergelijke stadstuinen kunnen hier buiten verdere bespreking blijven. Zij zijn het eigendom van, en worden genoten door betrekkelijk weinige bevoorrechten. De groote massa der stadsbewoners heeft belang (of behoort het te hebben) bij den gewonen stadstuin, die in de meeste gevallen een zeer lastig probleem oplevert.

In de eerste plaats is door de onkunde van de meeste stadsmenschen (en van niet weinig stads-tuiniers), die maar raak planten, zonder zich te bekommeren om de ligging van den tuin ten opzichte van de zon, van beschaduwing door omringende huizen of geboomte in belendende tuinen, van de meeste voorkomende richting van den wind enz. Ik heb op dit stuk de allerdwaaste dingen aanschouwd. Daar waren menschen, die op een lapje grond van enkele vierkante meters groot, van onbekende en waarschijnlijk niet onbedenklijke samenstelling, in een kille omgeving, zonder zon en omringd door hooge huizen, eenige appel- en pereboomen gepoot hadden, die nimmer eenig voedsel in den vorm van bemesting ontvingen; zij begrepen maar niet hoe het kwam, dat zij maar hoogst zelden een bloesempje en nooit een vrucht zagen verschijnen. Anderen probeerden in een klam, verzuurd, zonloos tuintje rozen te kweken en beklagden zich over de jammerlijke resultaten. Een mijner zusters had in een niet ongunstig gelegen stadstuin een seringen-boom staan, die nooit bloeide; zij vroeg mij om advies en toen kwam ik er achter, dat haar tuinman (een van de gewone hark-schoffel-grasschaarzoden-geranium-en-dracaena-soort) regelmatig de scheuten wegsnoeide, waaraan de bloemen zich ontwikkelen moesten.

Wie van een stadstuin iets maken wil, moet zorgvuldig te werk gaan van den aanvang af, of er komt niemendal van terecht.

In de eerste plaats moet er op gelet worden, of het terrein ook te laag ligt in verband met de omgeving. Is dit het geval, dan blijft de tuin altijd drassig en kil, de grond verzuurt, de beplanting heeft te lijden of gaat ten onder. Is het terreintje op het juiste peil, dan moet nagegaan worden hoe de samenstelling van den grond is. Gewoonlijk is het daarmee niet al te best gesteld, vooral in nieuwe wijken. De bouwers hebben namelijk de gewoonte om puin, krullen, gebroken glas, brokken hout en afval van allerlei aard in den bodem te stoppen. Nu kan een niet te groote hoeveelheid van zulk goedje weliswaar de drainage bevorderen, doch gewoonlijk ligt er een massa begraven, die bovendien niet uitgespreid, maar opeengehoopt ligt. Wie nu plezier van zijn tuin hebben wil, moet het zaakje laten ontgraven, er in laten wat geen kwaad kan, de rest verwijderen en vervangen door goeden, bruikbaren grond, blaarde, humus met wat zand er door, zoo noodig eenig turfstrooisel er bij, of iets dergelijks. Alles is beter dan stukken baksteen en brokken glas. Is aldus wat den bodem betreft de zaak gezond, dan moet men zich vergewissen van de ligging van het terrein. Als het pal op het noorden gericht is, weet men, dat er weinig of geen zon in zal komen. Is de situatie anders, dan moet goed nagegaan worden waar de zon er in valt, gedurende hoevele uren per dag en vooral ook of het in den ochtend of in den namiddag gebeurt, want zon in den ochtend of midden op den dag is van oneindig meer betekenis dan in den namiddag. Daarbij moet gelet worden op de omringende huizen, hoe hoog deze zijn, of zullen worden; alsmede op de bestaande of te verwachten beplanting van belendende huizen; want huizen en boomen kunnen dikwijls

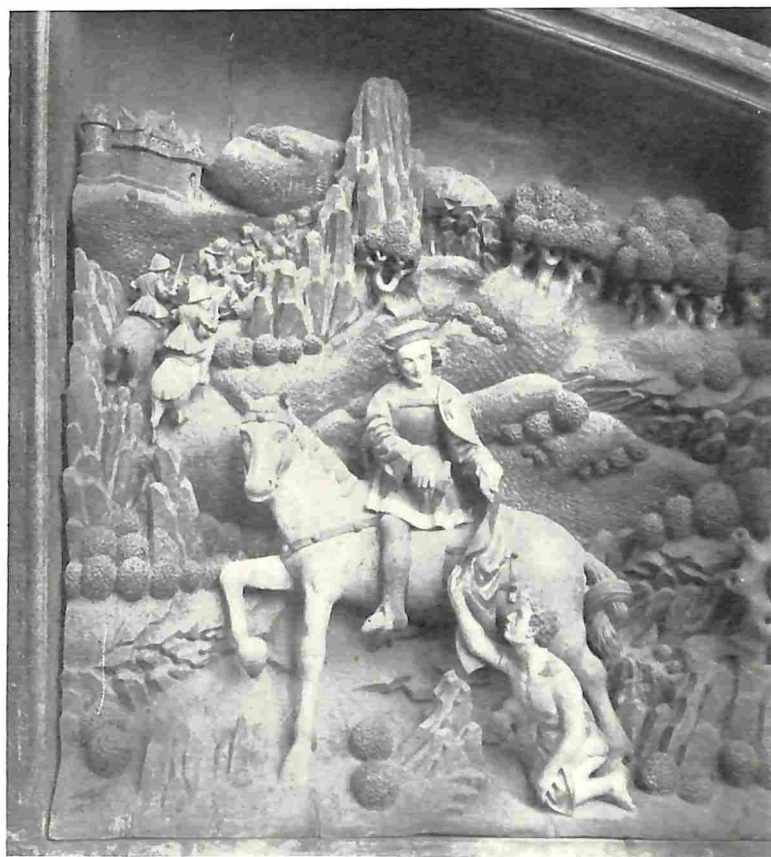
de zonnestrallen onderscheppen, ook al is de ligging van den tuin theoretisch goed.

Nemen wij nu aan, te doen te hebben met een tuin, die weinig of geen zon heeft. In zulk een geval zou ik er mij toe bepalen, den tuin te beplanten met geschikte heesters en, in verband met de grootte van het lapje, een of meer boomen. Geëigende heesters zijn, bijvoorbeeld: hulst (*Ilex aquifolium*) — al moet men er ook, wegens het gebrek aan zon, geen roode bessen voor Kerstmis van verwachten — in verschillende variëteiten, ook met bonte bladen, verkrijgbaar; *Aucuba japonica*; klimop (*Hedera helix*), variëteit *arborea*, die struikvormig is en niet klimt; deze drie behouden hun blad, zoodat het tuintje er des winters niet troosteloos uitziet. Verder is aanbevelenswaardig het stekelboompje (*Acanthopanax spinosum*), terwijl ook de Japansche vingerplant (*Aralia Sieboldii*) het des winters in een stadstuin wel uithoudt, als zij maar tegen den noordewind beschut staat en de wortels met een laagje blad of turfstrooisel gedekt worden. In sommige gevallen kan het ook wel gewaagd worden met bepaalde soorten coniferen, bijvoorbeeld de *Tsuga canadensis* (er is ook een fraaiere Japansche variëteit, doch het is de vraag, of deze het in een donker stadstuintje wel uithoudt), de *Taxus baccata*, den levensboom (*Thuja occidentalis*), de daaraan verwante *Thuyopsis* en de jeneverbes (*Juniperus communis*). Indien men deze of dergelijke heesters op doelmatige wijze rangschikt en er hier en daar wat inheemsche varens tusschen plant, bijvoorbeeld wijfjesvaren (*Athyrium filix femina*), koningsvaren (*Osmunda regalis*) en rechte beukvaren (*Phegopteris Robertianum*), benevens eenige in schaduw tierende bloemen (zie eerste artikel), dan is een recht aardig geheel te verkrijgen, waarvan men veel genoeg hebben kan, al heeft men dan ook geen kleurenpracht en geurenweelde van bloemen.

Wie deze in een daarvoor ongeschikt tuintje toch hebben wil, bereidt zich zelf niets dan teleurstellingen, gooit zijn goede geld nutteloos weg en kwelt een aantal planten ten doode.

Er zijn in een zonlozen tuin ook wel boomen te planten. Doch men moet bedenken, dat één boom op een klein lapje grond na betrekkelijk weinige jaren al het overige in het gedrang brengt. Wie *per se* een of meer boomen wil hebben, doet misschien het verstandigste door het planten van een paar recht-op-gaande populieren (*Populus nigra italica*), die weinig licht wegnemen en dus voor het overige plantsoen het minst schadelijk zijn, terwijl zij ook niet hunne takken uitbreiden over de tuinen der buurlui. Het zijn bovendien mooie, sierlijke boomen.

Nu wordt afgestapt van de stadstuinen zonder, om te komen tot die met een weinig of met veel zon. HENRI POLAK.

DE PAREL VAN 'T HESSENLAND.
LANDGRAVENKOOR. ST. ELISABETHSKERK. ST. GEORGIUS
EN ST. MARTINUSALTAAR DOOR LUDWIG JUPPE (A. 1283).

„EEN KOP VAN LOUTER GOUD”.

NA de overwinning bij Chattam, door onze vloot op de Engelsche behaald, onder bevel van De Ruyter, ontving onze groote admiraal van de Staten 'n gouden kop. Deze werd hem door Cornelis de Wit, bij gelegenheid van 'n feestmaal in den Haag overhandigd. Dit eerbewijs wordt thans, met zooveel andere, hem vroeger en later geschonken, bewaard in het Rijksmuseum. Op den kop staat het roemrijke feit uitgebeeld: Chattam, de brandende Engelsche vloot, omgeven door de onze, Sheernes geslacht, Chapey vernield, het alles omgeven door 'n bloemkrans, en op het deksel Holland's leeuw en wapen.

Den 24sten Augustus 1667 was de vrede te Breda tot stand gekomen, die 'n einde maakte aan den tweeden Engelschen oorlog. In de maand October kwam de Ruyter „met den lauwer der schitterendste overwinning en den olijf van den bevochten vrede in de hand” (zooals de geschiedschrijver Engelberts Gerrits zich uitdrukt) in het vaderland terug. Met groote blijdschap werd hij overal ontvangen.

Het feit van het overhandigen van den gouden beker werd later door den romanschrijver en dichter A. Loosjes 1) als volgt bezongen:

De Staat van Nederland heeft, vol van
dankbaarheid,
In 't Vorstelijk 's-Gravenhaag'
den held een disch bereid.
De Ruyter zet zich daar, om-
stuwde door al zijn vrienden,
En hoofden van 's lands
vloot, die 't hachlijkst
onderwinden
Bestonden met den held.
De ruwaard, aan zijn zij,
Zet dezen heldendisch
den grootsten luister bij.
Drinkliedren, naar
's lands wijs door va-
derlandsche tongen,
De tolken van het hart,
tereerdesheldsgezongen,
De vreugd der gantsche
schaar, het schaatren
der trompet,
Wanneer de drinkschaal aan
de lippen wordt gezet,
Verrukken oor en hart; Wijl
de aangezichten blinken
Van opgeruimde vreugd, wil elk
een beker drinken
Op 't lange leven van den besten
admiraal.
Maar de achtbre ruwaard brengt, in steel
van een bokaal,
Een kop van louter goud en zegt: Vult
nu de schalen
Op 't lange leven van het puik der
admiralen!

Deez' kop schenkt Hollands staat den grootsten waterheld.
Ziet, hoe die beker zelf des krijgsmans roem vermeldt;
Ziet Chattam, door de hand des kunstenaars gedreven,
De vloot des Brits in brand, door onze vloot omgeven,
Sheernes half geslacht, Chapey plat gestrêen.
Een blijde bloemkrans krult van boven tot benêen,
Ten teeken, hoe de held 's lands toestand heeft herschapen;
En 't deksel op den kop draagt Hollands leeuw en wapen.
De ruwaard vult den kop ten boorden toe vol wijn,
Die zal, is nu zijn taal, op 's helds gezondheid zijn.
Nooit heb ik uit een kop van eeregoud gedronken;
'k Heb hem op 't leven van de Ruyter ingeschonken.
Ik zie zijn roem in top. Verrukkend oogenblik!
Leef lang, o waterheld! den vijand tot een schrik.
Uw glorie moet den tijd en 't wereldrond verduren.
De nijd is reeds vermoeid op zooveel roems te turen,
En vindt in uw gedrag, welk wonder! prijzensstof.
Als nijd de grootheid roemt, zwijg' vriendschap vrij haar lof.
Ee Ruyter, die den kop ontvangt uit 's ruwards handen,
Drinkt dien op Hollands bloei en 't heil der Nederlanden.
Ja! zegt de dankbre held, gij zaagt, ik nam den kop,

Dat blijk van zooveel gunst, niet zonder beven op.
Het moog' den grooten God, der vaadren God behagen,
Dat altoos mij met regt die gunst word' toegedragen,
En dat, wanneer ik leef en Neêrlands grootheid lijdt,
Zijn hand mijn' zwakken arm weer krachten geev' ten strijd:
Doch welk een grooter troost heeft Chattam mij gegeven,
Dat helden, mij gelijk, mij zullen overleven.
Om zulk een needrigheid weergalmt de gansche zaal:
„God spaar' den grootsten held, den braafsten admiraal!”

Cornelis de Wit, ruwaard van Putten en burgemeester van Dordrecht, was dus aan het feestmaal, dat ter eere van de Ruyter en zijn staf, gehouden werd, de vertegenwoordiger der Staten. Als gedeputeerde had hij den tocht meegemaakt. Ook hij had als 'n held zijn leven gewaagd en trouw naast zijn vriend, den admiraal, staande, had hij o.a. in 'n sloep zich in 't hevigt van 't gevecht tusschen de groote schepen door laten roeien om den aanslag op de batterijen van de kust te bestieren.

Op 'n kaart, die in 't museum bij den beker staat bevinden zich de volgende aantekeningen.

„Beker op voet met deksel, de profileeringen versierd met gedreven acantusbladeren, gehooft met wit en zwart email. Op den buik, in veelkleurig email, het verbranden van de Engelsche vloot door de Hollanders bij Chattam.

De bovenzijde van het deksel is vlak en versierd met het wapen van Holland in email.

In het deksel het volgende opschrift: „Extract compendius den 2 July 1767.

Opt geproponeerde van

Heeren G Raeden is bij

Staten goetgevonden,

dat an den Lt. Adm.

De Ruyter, 's lands

vloete als generael ge-

commandeert over en

ter saecke van het fa-

meux exploict den 21,

22 en 23 Juny 1667 op

revieren van Londen en

van Rochester in 't werk

gesteld vereert sal worden

een goude cop daaropt voorsz.

exploict uitgebeelt zij tot een

gedenckteeken in sijne familie

en voor de posteriteyt. Accordeert

in substantie met de resolutie van

staten

geteekent: Herbt van Beaumont”.

Hoogte 0.30 M. Merken: klimmende

leeuw, ooievaar ('s Gravenhage) jaarletter

O. en meesterteecken een anker. (Midaes

Loockemans).

(Legaat van Vrouwe E. H. C. des

Tombe, douairière van G. J. Graaf van

J. SCHUITEMAKER Cz.

„EEN KOP VAN LOUTER GOUD.”
HET OPSCHRIFT IN HET DEKSEL
VAN DEN BEKER.

der Goltz).

1) Deze auteur (bet-overgrootvader van den redacteur van dit blad) heeft en als romanschrijver en als dichter naam gemaakt. Z'n meest bekende romans zijn Maurits Lijnslager en Suzanna Bronkhorst. Hij leefde van 1701 tot 1818 en was boekhandelaar en drukker te Haarlem.

De Bloembladen van Lao-Tze.

17) DOOR J. ALLAN DUNN.

NIETTEGENSTAANDE zijn woede en teleurstelling, gevoelde hij toch een zekere voldoening. Het meisje was niet in dit complot. Men had haar als lokvogel gebruikt. Hij stond nog steeds met gekruiste armen voor Sing-Lee. Op de een of andere manier, moest hij probeeren, diens aandacht even af te leiden.

„Als ik u zeg waar het is,” zeide hij, „zult u haar dan vrij laten uitgaan?”

„Onder bepaalde voorwaarden.”

„En ik zelf?”

„Dat zullen wij later bespreken.”

Keeler voelde de onheilspellende uitdrukking in zijn stem.

En hij wist, dat er voor het meisje werkelijk gevaar dreigde. De bondgenooten van Sing-Lee waren gewetenloos, en er waren verscheidene blanke vrouwen in Chineesche harems opgesloten, in *bagnio* kamers verbannen. Hoe kon hij Sing-Lee's opmerkzaamheid afleiden? Hij wist niet of Claire Arden Fransch sprak. Waarschijnlijk wel. Hij durfde het haar niet vragen. Sing-Lee zou, dadelijk na de eerste woorden, een einde maken aan alles. Het was echter wel de moeite waard het te beproeven. Zijn eigen Fransch was slecht, en hij haalde zich zijn geheelen woordenschat te binnen, terwijl hij, de wenkbrauwen fronsend, den Chinees aankeek met donkeren blik, alsof hij trachtte tot een besluit te komen. „De stoomboot vertrekt spoedig,” sprak Sing-Lee. „U deed beter nu te beslissen.” „*Vous parlez à lui en Chinois*,” zeide Keeler terwijl hij zich tot het meisje wendde. Nu stond hij zijwaarts van zijn vijand, de korte loop van zijn pistool door zijn mouw verborgen. Sing-Lee's oogen glinsterden, doch vóór hij kon spreken had het meisje Keeler's bedoeling begrepen. Het zou kunnen zijn, dat Sing-Lee wist, dat Claire Arden het Mandarijnsch machtig was, maar misschien ook niet, en indien zij zoo intelligent was, als Keeler vermoedde. . . .

„Ik heb het,” sprak zij in vloeiend Chineesch. „Ik zal het u geven.”

Voor een ondeelbaar oogenblik wendde Sing-Lee zijn gelaat vol verbazing naar het meisje, en Keeler haalde den haan tweemaal over. Het pistool spuwde vuur van onder zijn oksel. De eerste kogel trof den Chinees in den rechter-bovenarm, en de Browning viel in het vuil van den grond. De tweede raakte hem rechtstreeks in de onderkaak, toen hij zich tot Keeler wendde, en hij wankelde. Met een sprong was Keeler bij Sing-Lee, ontrukte hem den tweeden revolver, en wierp hem op den grond, zijn gelaat was verwrongen en zijn rechterarm machteloos. Keeler knielde naast hem neer, den Browning in de hand en keek naar de deur. „Zij zullen de schoten misschien hebben gehoord, en ons komen overvallen,” zeide hij. „Neemt u mijn gordel en den zijnen en bind hem daarmee aan handen en voeten. Knoop de gordels als het cijfer acht, en trek ze stevig aan. Hij hield den blik steeds op de deur gevestigd en hoopte dat het licht niet zou worden uitgedraaid. Hij zag, dat het meisje moedig naar voren trad, daarop achter hem ging staan, en hij voelde haar armen om zijn middel, terwijl zij de gespen loshaakte en door de lussen trok. Met vaste hand volgde zij zijn bevelen op en bond Sing-Lee's voeten stevig vast. Daarop nam zij den gordel van den Chinees zelf.

„Stoort u zich niet aan zijn arm,” sprak Keeler. „Probeer u voor te stellen hetgeen hij u zou hebben aangedaan!” Ofschoon hij stoïcijnsch was, betrok Sing-Lee's gelaat toch, toen zijn polsen werden gebonden. Toen zij het pennetje van den gesp door het gaatje van den riem trok, ging eensklaps het licht uit. Keeler tilde den Chinees in het donker op, en legde hem op de lange tafel. Daarop ging hij naast hem zitten en drukte hem met zijn eenen arm naar omlaag. „Buk op den grond,” fluisterde hij. „Daar zult u den tweeden Browning vinden. Kunt u schieten?”

„Ja,” antwoordde zij op vasten toon.

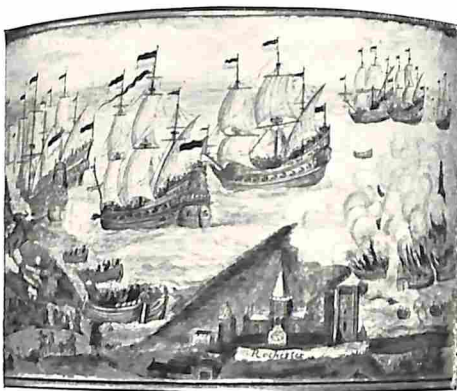
„Goed. Let op de deur. U zult haar open hooren gaan, als zij in het donker naar beneden komen.”

Het scheen wel verscheidene minuten te duren, alvorens zij het gekras op het ijzeren paneel vernamen. Ergens boven hun hoofden scheen nog eenig licht te branden, en de opening werd zichtbaar. Daarop klonk een geschuifel van voeten, en een stem vroeg naar Sing-Lee.

„Hij is hier en bloedt dood,” zeide Keeler, „en de eerste die zich in de opening verthoont, gaat hem gezelschap houden. Ga heen, en haal Wing-Yup hier!”

Er klonk een druk gepraat in het Chineesch en de voetstappen keerden terug.

„De lift is achter u,” sprak Keeler „let daar

VOORSTELLING VAN DEN SLAG BIJ CHATTAM OP DEN BEKER.

op!” Er gingen in de „oubliette” eenige angstige oogenblikken voorbij waarin hunne harten hoorbaar klopten. Keeler vroeg zich af, of hij zich niet had vergist met het uitspelen zijner troefkaarten. Wanneer zij geloofden, dat Sing-Lee stervende was, zouden zij in staat kunnen zijn hen alle drie aan hun lot over te laten, tot zij den hongerdood waren gestorven, — of uit gebrek aan hulp omgekomen. Hij slaagde erin met de eene hand zijn lucifersdoosje te vinden, en licht te ontsteken. Daarna keek hij op zijn horloge. Het was vijf minuten over vijven.

Haastige, vastberaden schreden klonken op de trappen, en een stem riep:

„Ben jij daar, Keeler? Ik ben Wilmington. Schiet niet!”

„Kom hierheen,” antwoordde Keeler dankbaar, terwijl het zweet op zijn voorhoofd stond. „Als je geen licht hebt, zeg hun dan het electrische licht aan het plafond te ontsteken.” De commissaris van politie verscheen, en bij zijn binnenkomen in den kelder, gloeide ook het electrisch licht op.

„Hier is je vriend, Sing-Lee,” zeide Keeler. „Een beetje beschadigd, maar toch nog bruikbaar.”

Wilmington trad op den gevangene toe, na een blik vol

„EEN KOP VAN LOUTER GOUD”.
DE BEKER, TER HERINNERING AAN DEN SLAG BIJ CHATTAM
ADMIRAAL DE RUYTER AANGEBODEN.

bewondering op Claire Arden te hebben geworpen die weer op de matten had plaats genomen, en nu tegen den muur leunde.

„Dat spaart mij heel wat moeite uit!” zeide hij. „Het is beter dat u hier zoo gauw mogelijk vandaan gaat. Ik kwam hier met een paar agenten omdat er eenig verschil van meening was tusschen Wing-Yup en zijn bedienden, en ik haalde een hunner over, mij te zeggen wat er aan de hand was. Zie je Keeler, ik denk niet, dat het jou of de juffrouw aange-naam zou zijn, in deze zaak te moeten voorkomen, maar ik ben toch genoodzaakt, er een soort van proces-verbaal van op te maken. Wing-Yup zal op de een of andere beschuldiging hiervoor moeten worden gestraft.”

„Je zult hier genoeg reden voor vinden, Wilmington, als je onder de matten kijkt, waarop Juffrouw Arden zit,” sprak Keeler. „Daar liggen wel tweehonderd, twaalf tael blikken opium verborgen.”

Wilmington glimlachte van opwinding en verlichting. Hij riep een zijner agenten naar beneden, en beval hem Sing-Lee onder zijn hoede te nemen. Daarna ging hij met Keeler en het meisje de trappen op, en door een valluik, dat bedekt was geweest met nagemaakte balen goed, en dat van de benedenverdieping naar het magazijn voerde. Een detective stond aan de deur van de kas om Wing-Yup te bewaken, terwijl, in stille groepen, de bedienden hier omheen stonden. „Telefoneer om den wagen, Haines!” zeide Wilmington.

„We hebben hier een ambulance-geval en een ontduiken van de opium-wetten. Het is beter, dat u de dame naar het schip brengt, mijnheer Keeler, anders komen de journalisten hier. Hei, jij,” wendde hij zich vlug tot een der bedienden, „jij halen een pongee-zijden mantel voor deze dame — *Chop-chop*, hoor!” De man bromde iets tusschen de tanden, maar nam toch een zijden automobiel-mantel van een der hangers. „Waarvoor is dat?” vroeg Claire Arden aan Wilmington, toen hij haar het kleedingstuk overhandigde. Hij wees op haar mouw. Van

den pols af tot aan den elleboog, was het witte linnen met Sing-Lee's bloed besmeerd, en bevlekt op de plaatsen die in aanraking met het vuil van den grond waren gekomen, toen zij zocht naar den revolver. Zij sidderde, en glimlachte dankbaar tegen den commissaris van politie, toen hij haar behulpzaam was met het aantrekken van den mantel. Hij begaf zich naar de deur en wenkte bevelend een taxameter van de standplaats aan de overzijde der straat. Keeler bedankte hem, hielp het meisje instappen, zeide den chauffeur naar de stoomboot te rijden, en nam naast haar plaats. Op den hoek liet hij stilhouden, en kocht een groote hoeveelheid vleeschkleurige anjelieren, waarvan hij de meeste aan Claire Arden gaf, en zelf twee takken behield. „Wij moeten er zoo „gala”-achtig uitzien als maar mogelijk is,” zeide hij. „Wij kunnen nu doorgaan voor *malihinis* (vreemdelingen), voor het geval dat de couranten nieuwsgierigheid mochten toonen. Ik heb uw revolver nog in mijn zak met de twee, die wij Sing-Lee afhandig maakten. In ruil hebben zij den mijnen en ook nog mijn gordel — lam genceg! Hij is nog aan Sing-Lee's polsen. U heeft zich al dien tijd kranig gehouden. Ik zou geen betere kameraad hebben kunnen hebben gehad, in dit avontuur. Een ware vriend in nood.”

Zij had, als ware zij uitgeput, tegen de kussens van het voertuig geleund, maar nu ging zij rechtop zitten en glimlachte met zichtbaar genoegen.

„Ik wilde wel, dat ik uw vriendin kon zijn,” sprak zij, „uw kameraad.”

(Wordt vervolgd).

Een rouwende windmolen.

In Zeeuwsch-Vlaanderen vindt men nog een betrekkelijk zeer groot aantal standerdmolens, zooals uit ons weldra te plaatsen lijstje der behouden gebleven meest zeldzame molens zal blijken. Alleen in 't Westelijk gedeelte dezer streek zijn er niet minder dan 13.

Een van hen staat te Groede. De oudste der in de zware eikenhouten balken uitgesneden namen dateert van 21 Mei 1655, naar de heer J. Karels te Vlissingen ons mededeelde, aan wien wij ook het hier volgende danken. Bij den molenaar berusten afschriften van de verkoopakten van 1681 tot heden.

Onder langs den molen loopt het pad, dat naar het kerkhof voert. Als een begrafenisstoet voorbij gaat, wordt de molen stilgezet, en worden de wieden in dezen stand gezet:

+

Men zegt dan, dat de molen „schabouw” staat. (Vergelijk schabouwelijk = armzalig, ellendig). De molenaar zal nooit nalaten op deze manier de laatste eer te bewijzen aan de overledenen, die langs zijn molen gedragen worden.

Kan een onzer lezers ons misschien mededeelen, of ook elders windmolens op een dergelijke manier rouwen? In de Zaanstreek wordt, of werd, ook door de molens gerouwd, maar alleen bij sterfgevallen in de familie van den moleneigenaar; de stand der wieden was dan ongeveer als hierboven werd aangegeven.

Ontvangen Boeken.

Bij W. L. & J. Brusse's Uitgeverij s-Mij. verscheen: Op eenzame zwerftochten, door William J. Long. Vertaling van Cilia Stoffel. G. ill.

Van dezelfde uitgeefster ontvingen wij: Honderd teekeningen van Oude Meesters in het Prentenkabinet der Rijksuniversiteit te Leiden. Uitgezocht en voorzien van een beschrijving door J. J. de Gelder, conservator der verzameling.

De bloei der Seizoenen, door Rieke Tolman, met een

„voorwoord” van P. H. R'itter Jr., werd ons gezonden door den uitgever A. Oosthoek te Utrecht.

Wij ontvingen twee uitgaven van de snelpresdrukkerij „Patria” te Amerfoort: „De heerschappij van het dier” (Indienfahrt) en „Hemelsvolk”, een boek over bloemen, dieren en God. Beide door Waldemar Bonsels en uit het Duitsch vertaald door Johanna Groneman.

De Uitgever J. B. Wolters, Groningen—den Haag, zond ons: Handleiding bij het onderwijs aan land- en tuinbouwwinterkursussen; III Bemestingsleer, door J. Kok, 11de herziene druk; IV Kennis van den grond, door J. Kok, 7e herziene druk; V Dierkunde, door J. Kok, 6e herziene druk; VI Veevoeding, door J. Kok, 6e herziene druk.

Het Polytechnisch bureau „Nederland” zond ons een nieuwen druk van het Programma van de afdeling Posttechnicum, Onderwijs per brief volgens eigen — doeltreffend gebleken — methode.

„Taciturnae” door A. L. van Aertswaerde, is een bundeltje gedichten, uitgegeven door de Hollandia-drukkerij te Baarn, 1920.

Bij den uitgever J. Philip Kruseman, 's Gravenhage, verscheen in boekvorm de in ons blad opgenomen serie verhalen „Wilde dieren die ik gekend heb” door Ernest Thompson Seton.

Wij ontvingen No. 1 van het nieuwe maandblad „Flevo”, gewijd aan de droogmaking der Zuiderzee, onder redactie van Mr A. Loosjes. Uitgave der N.V. v.h. Ipenbuur & van Seldam, Amsterdam.

Foto J. A. Bakhuis.

NAAR HUIS.